

Mostanában keveset játszik. Vagy a darab giccses, vagy az előadás. Szeretne kortárs darabokban játszani, de valahogy a mai írók is giccsesek. Vagy gyávák.

Kevesen járnak már az utcákon, alig kell a vezetésre figyelni. Szívesen bámulom. Válláig érő egyenes, fekete haján tükröződnek a neonfények.

Egyre kevesebb a szuverén alkotó, mondom komolykodva.

Szuterén, feleli könnyedén.

Nem a gyávaság, folytatom. Inkább az van, hogy az emberek sodródnak...

Hallgatásától megtorpanok. Megkérdem, merre vigyem. Neki lényegében mindegy, valahol majd kiszáll, szívesen sétálna még. Szeret autózni? Szeret. Akkor autózzunk! Bólint. Sötétkék nyári ruhája barna karika-mintás. Illik kreol bőréhez, mélykék szeméhez.

Nyakában matt Denitt-láncon türkizes kavics.

Sokan láznak, szólal meg, de lázadásuknak tömegiránya van. Tömeg-feministák, tömeg-anarchisták, tömeg-zöldek.

A tömeg lázadása forradalom, mondom, de lehet, csak gondolom.

A tömeg lázadása nem forradalom, hanem ellenforradalom, tromfol le. A forradalmat gondolatok csinálják, a tömeg viszont nem gondolkozik.

Most inkább vörös a haja, nem fekete. A szeme viszont változatlanul kék. Pont olyan, mint a tenger Miramaréból. Ajkain nincs rúzs, vagy ha van, csak foltokban, mint aki kapkodva sminkelt le. A rúzsfoltokba betűket látok. Mintha két szó volna ajkaira írva, egyik a felsőre, másik az alsóra.

Kivilágított épület előtt megyünk el. A nagy ablakok mögött emberek, a falakon képek, azokat nézegetik. Vernisszázs utáni hangulat. Az épületen piros-kehéz-zöld zászló leng, a kovácsoltvas kapu előtt öltönyös alak áll. A függönytelen ablakokon keresztül jól kivehetők a nagyméretű festmények. Amerikai képregény-filmek ezoterikus színvilágát utánozzák. A képek előtt állók ide-oda vándorolnak.

Mindenki elhízottnak rémlik a távból.

Visszavonom, amit a tömegről mondtam, szólal meg. A tömeg egyetlen mondatnyira sem foglalkoztat.

Próbálok kitalálni, vajon ki a kedvenc írója. Bodor, nyilván. Bodor nem fecseg. Százszor is visszaszívja, mielőtt leírna egy felesleges mondatot.

Tulajdonképpen nem érdekel, ki a kedvence. Az jobban érdekel, kit utál. Bár ha azt mondaná, kedvence T., levegő után kapkodva, hörögve felébrednék.

Boldog?, tudakolom magam számára is váratlanul. Felém fordul, pillantásunk találkozik. Olyan képet vág, mint aki rájön, a nemrég vásárolt méregdrága Think cipője műbőr hamisítvány. Ekkor döntök el, róla fogom megírni a látós portrét. „Holdfényes autózás” lesz a címe, vagy valami hasonló. Mindent jól meg kell jegyezni. Álmodjam azt, hogy röntgenszemem van!

Mennyi felesleges tévedéstől megkímélnék egymást, ha a köldökünket közszemlére tennénk, ahogy az arcunkat.

Fúj!, feleli sebesen. Mit mondhat el az ő köldöke a gondolatairól?

Nem a gondolatairól, rebegem, hanem a lelkéről. Akinek szép a köldöke, az harmóniában él a világgal.

Ennek nem látja semmi alapját, jegyzi meg elutasítón. Ha már lecsupasztok, akkor legyen igazi csupaszság. Nemrég látott egy francia filmet, úgy kezdődik, hogy percekig egy női zuhanyozót mutat a kamera, jönnek-mennek a lányok, de csak a közepük látszik, mell és térd között. Mintha földön kívüliek mozognának a kamera előtt, Spielberg filmjében, a Harmadik típusú találkozásokban sejtelmes körvonalak a kéken derengő csempefal előtt. A kamera fókuszának játéka!

A közepük?, kérdezem, mert hirtelen nem tudom, mire céloz.

Rám szól, ne idélenkedjem! Jól kivehető, ki milyen alakúra borotválja magát, márpedig az a vonal igencsak árulkodó. A film címe különben egyetlen betű, Q, de persze Duchamp toloszékes Mona Lisája óta a francia Q rém összetett jelentéssel bír...

Utálja, amikor a rendezők levetkőztetik a színészeket, csattan fel. Utálok meztelen lenni, mert rögtön kiderül, hogy minden hazugság! Hol élne legszívesebben?

Mesélni kezd Londonról. Három évadon át játszott a Bettina Theaterben. Aztán hazatért. A színész is a nyelv csapdájában vergődik, akár minden művész. Ne gondoljam, hogy a festő nem magyarul lát, vagy a zenész nem magyarul komponál. Ő igazán csak magyarul képes játszani. Ha példának okáért a büntudatot kell eljátszania, akkor azokra a rettenetes bűnökre fog gondolni, amelyeket tiszta gyermeki tudattal követett el. Mert a büntudat szó ezt hívja elő. Az angol szóban, akár a „remorse”-ban vagy a „sense of guilt”-ben, egészen más emlékek rejlenek.

Mond még valamit, amire nem emlékszem. Talán azt: „A festő a nyelvvel lát.”

Szeretnék egyszer Londonban jobbkormányos autót vezetni, fakad ki belőlem.

Elmereng, mint akit megrohannak az emlékek.

Visszavágyik?, érdeklődöm.

Nem szereti a színházat, feleli elkomorulva. Kátyús utcán zötykölődünk át, egyszer koppanva odaverődik a kocsijá alá. Aki ír, annak könnyebb, sóhajta. A mai színház nem a gondolatok, hanem az érzékek művészete. Úgy hiszi, a régi görög színházban még volt gondolat. A regény fel tud építeni egy világot, pincétől a padlásig, pokoltól a mennyországig. A mai színház képtelen erre. Miért? Mert a színész nem előzheti meg a korát.

Ezt hogy érti?

Nem játszhat el olyat, amiről a nézőnek halvány dunsztja nincs.

Akkor hát a színházról nem megy előrébb a világ?

Mondjuk, Wass Albertet nem lehetne eljátszani a színházban, mert kiderülne, az egész egy rakás hazugság. De ha a hazugságról kiderül, hogy hazugság, attól még semmi nem megy előbbre. Az még nem gondolat.

Nem, ezt nem hiszem, ellenkezem.

Arról kezd beszélni, hogy őt minden este széthordja a közönség. Ma is így történt. Egy nyugdíjas fizikatanár a hangját vitte haza, egy fodrásznő a haját, egy dzsesszdobos a fenekét, egy diák a mellét (mindkettőt), egy kémikus a száját, egy iskolaportás a bokáját. Én nyilván a köldökét. Ahogy görcsben fetrengett, ahogy sírt, ahogy csókolózott, azt is hazavitte valaki. Ahogy levette a sálját. Ahogy a poharat tartotta. Ahogy a combjával átfont egy derekat. Egy veres arcú, kövér nő a könnyeit markolta fel. Szétszedik, szétmarcangolják. De a gondolatait soha senki nem viszi haza.

Kivel szeretne együtt játszani?

Gerty MacDowellal.

És az erdélyiek közül?

Miért erdélyizek? Neki ne jöjjenek a határokkal! Különben Péter Hildával szívesen játszana.

Férfiak közül?

Hatházi. Mert gondolatpárti. De miként említette, egyre kevesebb a kedve a színházhoz.

Közben kiszálltunk az autóból, és valamilyen betonrengeteg közepén ücsörgünk. Az esti előadás hangulata csap meg. Egy jelenet.

Amikor felpillant, és a tekintetében annyi, de annyi a kétségbeesés. Nem is az. Inkább a lemondás. A lemondás fájdalma, és a lázadás, hogy erre kényszerítik. Mielőtt szeméből kihunyna az élet, tekintetében fellobban az élet elleni lázadás... Miért kötelezték arra, hogy ebben az egész bagázsban benne legyen? Mit akart tőle ez a folytonosan követelőző élet? Miért nyomta le, ha egyszer beengedte?

Olyan reménytelen?, kérdezem.

Ha nem ismerjük a reményt, lehet-e utalni rá a színpadon?

Nincs?

Ha ezt kérdezem, akkor gőzöm sincs, mi vesz körül.

De azért vannak jó előadások...

Ha volna kritika, akkor tudnánk, hogy vannak-e. Így nem tudjuk. Vannak népszerű előadások, felkapottak, sokat játszottak, de hogy jók...

Nincs kritika?

Mintha volna valamilyen diákszakköri tevékenység, mondjuk a Szent Abigél leányiskolából. De akik művelik, már nem diákok.

Hamarosan a szőrt sem borotválják ki a hónaljukból, és akkor aztán olyanok lesznek, mint a régi rádiós banyák, akik lelkiismeretesen loholtak egyik vidéki színházból a másikba, mindenért lelkesedve.

Egyedül él?

Igen.

Nincs gyereke?

Nem akar gyereket.

Miért?

Nem szeretne zsarolhatóvá válni.

Miért van az, hogy az igazán nagy színészek ritkán népszerűek?

Óvják magukat. Ha valakit megszeret a közönség, onnan kezdve már nem szabad. A népszerűség olyasmis, mintha a postás minden nap kihozná a nyugdíjat. A jövő embereit nem ismerjük, vagy ha igen, nem értjük őket. A közönség vágyai egyszerűek. A közönség azt szeretné, ha a fagyú testmeleg hőmérsékletű volna.

A betonfal tövében virágzó kígyószisz, azt nézi. A haja most egészen kék, a szemében viszont a kék barna szemcsékkel keveredik.

Van egy vékony hajtincs, ami kicsi hurkot vet, csak annyira, mintha egy hiányjel, egy franciás aposztróf állna ki a füle mögül. Hogy nem vettem eddig észre? Elhatározom, hogy az olyan „hogy” mellé, amely valójában a „hogyan” értelmében szerepel, ezentúl kiteszem a hiányjelet. És egyszer csak, mintegy érintőlegesen, megértem, mi van a tekintetében. Megértem a gondolatát. Azt közli velem a nézése, hogy itt, ebben a kopár teknőben egyetlen kis gubics is csoda volna, egyetlen tüske is. Már-már megmagyarázhatatlan volna, hogy nőtt ide. Erre itt ez a kígyószisz, itt pompázik, olyan színekben, amilyeneket álmodni sem lehet. Az is elég volna, ha csak szürkén, észrevétlenül létezne, de nem, ő nem elégszik meg annyival... sőt, mi több, szépsége tomboló, utánozhatatlan, mindent felbolygatni akaró látomás.

Kategória: Nézőtér

Denumire autor: Láng Zsolt

Látó Szépirodalmi Folyóirat